

صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران

معاونت سیاسی

اداره پژوهش‌های سیاسی

مصاحبه پژوهشی؛

بررسی وضعیت تولید برق در کشور

(راهکارهای جهش تولید)

فرآورده‌های خبری و تولیدات پژوهشی در بخش‌های زیر قابل دسترس است:

- وب سایت خبرگزاری صدا و سیما (سرویس پژوهش) <http://www.iribnews.ir>

پژوهشگر: علی قنبری شیرسوار

فهرست مطالب

عنوان

صفحه

- نکات برجسته ۱
- اولویت و ضرورت موضوع ۱
- مقدمه و طرح مسئله ۱
- مشخصات گیاهی و خواص برنج ۲
- تاریخچه‌ی کشت برنج در جهان و ایران ۳
- ضرورت و اهمیت جهش تولید برنج در کشور ۴
- میزان و وضعیت تولید برنج در جهان ۴
- سطح زیرکشت و تولید برنج در کشور ۴
- میزان تولید و سطح زیرکشت برنج در سال زراعی جاری ۶
- نهاده‌های تولید و دسترسی کشاورزان ۶
- وضعیت و قیمت خرید تضمینی برنج کشور ۶
- میزان واردات و مصرف داخلی برنج کشور ۶
- موانع و چالش‌های جهش تولید برنج در کشور ۷
- برنامه‌ها و سیاست‌های وزارت جهاد کشاورزی برای توسعه و جهش تولید برنج در کشور ۷
- راهکارهای جهش تولید برنج در کشور ۷
- سطح مکانیزاسیون کشت برنج در کشور ۷
- میزان استفاده از فن آوری و شرکت‌های دانش بنیان ۸
- جمع بندی ۸

- ❖ برنج (Rice) گیاهی یک ساله که در جاهای گرم و مرطوب می‌روید، دانه آن یکی از غذاهای اصلی است و در بین غلات بعد از گندم در سطح بسیار وسیعی از زمین‌های زراعتی برخی از کشورهای مختلف جهان کشت می‌گردد.
- ❖ برنج همراه با گندم مهمترین غله تامین کننده کالری مردم به شمار می‌آید و به‌رغم سطح زیرکشت کم آن نسبت به گندم سهم مهمی در تامین امنیت غذایی کشور دارد.
- ❖ بر اساس آخرین آمار منتشر شده از سوی سازمان خواربار جهانی (FAO) سطح زیر کشت جهانی برنج ۱۶۷ میلیون هکتار و تولید برنج سفید نیز حدود ۵۱۶ میلیون تن بوده است، تقریباً ۹۰ درصد از برنج دنیا در آسیا تولید و مصرف می‌شود و حدود ۸ درصد از تولید برنج همه ساله در چرخه تجارت جهانی قرار می‌گیرد.
- ❖ میانگین سطح زیر کشت برنج کشور در سه سال ۹۵، ۹۶ و ۹۷ حدود ۶۰۵ هزار هکتار بوده که ۷۰ درصد آن در استان‌های گیلان و مازندران (حدود ۴۲۷ هزار هکتار) متمرکز است و میانگین تولید شلتوک در سه سال یاد شده، ۳ میلیون و ۷۷ هزار تن و میزان تولید برنج سفید ۲ میلیون تن بوده است.
- ❖ در سال گذشته سطح زیر کشت برنج از ۶۰۵ هزار هکتار با رشدی ۳۸ درصدی به ۸۳۴ هزار هکتار افزایش و به تبع آن نیز تولید شلتوک از ۳ میلیون و ۷۷ هزار تن به چهار میلیون و ۵۱۸ هزار تومان افزایش یافت. بدین ترتیب با احتساب حداقل ۶۵ درصد ضریب استحصال برنج، تولید برنج کشور معادل ۲ میلیون و ۹۰۰ هزار تن بوده است.
- ❖ در سال جاری پیش بینی سطح زیر کشت برنج حدود ۷۳۰ هزار هکتار با تولید برنج سفید حدود دو میلیون و پانصد هزار تن می‌باشد.

□ اولویت و ضرورت موضوع

توجه به اهمیت برنج در الگوی تغذیه‌ای خانوارهای ایرانی و ایجاد اشتغال و درآمد برای قشری گسترده از تولیدکنندگان و با توجه به اهمیت امنیت غذایی این محصول و شرایط کرونایی؛ اطلاع از وضعیت این محصول استراتژیک و ارائه راهکارهای مناسب برای رفع موانع تولید آن، ضروری است.

□ مقدمه و طرح مسئله

برنج، گیاهی است که به علت نیاز زیادی که اغلب مردم جهان به آن دارند، در بین غلات بعد از گندم در سطح بسیار وسیعی از زمین‌های زراعتی برخی از کشورهای مختلف جهان کشت می‌گردد. کشت و کار برنج در دنیا و تولید آن از نظر کیفیت و کمیت، دارای اهمیت خاصی است، زیرا برنج، یکی از نباتاتی است که دانه آن برای تامین غذای اصلی بیش از نصف مردم جهان به کار می‌رود. حدود ۹۵ درصد برنج آسیا به مصرف داخلی رسیده و تنها حدود ۵-۴ درصد تولید در تجارت جهانی وارد می‌شود. در بسیاری از کشورهای آسیایی، برنج هنوز به عنوان یک غذای اصلی، بومی و سنتی در این کشورها محسوب می‌شود. برنج یکی از کالاهای پرمصرف در سبد غذایی ایرانیان است. با توجه به افزایش جمعیت و در پی آن افزایش نیاز به مواد غذایی توجه به روش‌هایی که به افزایش تولید منجر شود حائز اهمیت است.

مقام معظم رهبری سال جاری را سال جهش تولید نامگذاری کردند تا نیروهای فکری و یدی، بیش از پیش نگاه به داخل و منابع موجود در کشور داشته باشند. از نظر کارشناسان با توجه به ظرفیت بالای بخش کشاورزی در کشور در صورت شناخت چالش‌های پیش رو و مرتفع ساختن آن‌ها، این بخش می‌تواند به راحتی به جهش تولید دست یابد و حتی جایگزین درآمد نفتی در آشفته بازار آن باشد. در همین راستا و برای تحلیل و بررسی بیشتر میزان سطح زیرکشت و تولید برنج در کشور، طرح جهش تولید برنج، وضعیت نهاده‌ها، سطح مکانیزاسیون، قیمت تضمینی، موانع و چالش‌های جهش تولید، برنامه‌ها و راهکارهای جهش تولید، میزان استفاده از فن آوری و شرکت‌های دانش بنیان و ...، مصاحبه‌ای با مهندس فرامک عزیز کریمی، مدیرکل دفتر امور غلات و محصولات اساسی وزارت جهاد کشاورزی^۱ انجام شد که مهمترین بخش‌های آن در این پژوهش ارائه می‌شود.

□ مشخصات گیاهی و خواص برنج

برنج (Rice) گیاهی یک ساله که در مناطق گرم و مرطوب می‌روید، دانه آن یکی از غذاهای اصلی می‌باشد و انواع مختلف دارد: استخوانی، بی‌نام، طارم، دم سیاه، چمپا، صدری و غیره. برنج که به نام‌های دوئی، چاپول، ریس، روزی، رونز، ارز، ثمن، ری، اوریزا و گرنج نیز نامیده می‌شود، دارای طبع سرد و خشک است. برنج از مهم‌ترین غلات و اقلام غذایی جهان است. نیمی از جمعیت جهان، به برنج به عنوان یک غذای اصلی وابسته هستند. هم‌اکنون «ده‌ها هزار نوع برنج» در جهان وجود دارد. برنج گیاهی است علفی یکساله مخصوص مناطق گرم پر آب. معروف است که از نظر شرایط اقلیمی محل رویش برنج باید سر در آتش و پا در آب باشد. برگ‌های آن باریک و دراز نوک تیز و گل‌های آن به صورت سنبلک‌هایی با دم کوتاه در اطراف محور گل دهنده گیاه ظاهر می‌شود و میوه آن به شکل خوشه‌ای متشکل از سنبلک‌ها در انتهای ساقه در می‌آید. در مورد بعضی از ارقام، خوشه برنج دارای ریشک است و در مورد بعضی از ارقام بدون ریشک می‌باشد. در هر سنبلک سه گل وجود دارد که یکی از گل‌ها که در راس واقع شده کامل و بارور و دو گل دیگر که در طرفین آن قرار دارند عقیم هستند. میوه را که یک دانه برنج در آن قرار دارد شلتوک نامند. برنج چون دارای نشاسته فراوان است از نظر اصول غلات مناسب برای نان است ولی چون مقدار گلوتن آن خیلی کم است چسبندگی آرد گندم را ندارد و بنابراین نمی‌توان نان معمولی از آن تهیه کرد اما در صنعت شیرینی سازی از آن نان‌های شیرینی با قطع و اندازه کوچک تهیه می‌کنند. برنج نظیر سایر دانه‌ها منبع غنی از مهار کننده‌های پروتئاز است که در به تاخیر انداختن رشد سرطان بسیار موثر است. به علاوه با آزمایش‌هایی که در جانوران شده تایید شده است که سبوس برنج برای کاهش خطر ابتلاء به سرطان معده تاثیر دارد ولی البته نه به اندازه سبوس گندم. از نظر شکل ظاهری به طور کلی دو نوع برنج وجود دارد، نوع هندی که دانه دراز است و باریک و خیلی مرغوب که قسمت عمده برنج‌های مرغوب صدری ایران از آن نوع است. نوع دوم ژاپنی که دانه گرد و ریز است که در ایران به نام برنج کرده معروف است. برنج دارای خاصیت افزایش دهنده‌ی اسپرم، ضد عطش، کم کننده‌ی ترشحات بدن و زیاد کننده‌ی شیرمادر می‌باشد. همچنین از آن در مواردی مانند: فشار خون، زخم روده، بی‌خوابی، واریس، بیماری‌های مثانه، اسهال خونی، اسهال

^۱ - این مصاحبه در تاریخ ۱۳۹۹/۰۴/۱۵ انجام شده است.

صفرای، نقرس، اضطراب، تقویت کبد، تقویت کلیه، زخم معده، استفراغ، سرماخوردگی، گواتر، سوء هاضمه و دل پیچه نیز استفاده می‌شود.^۱

□ تاریخچه‌ی کاشت برنج در جهان و ایران

در مورد اینکه دقیقا‌ً خاستگاه برنج وحشی در چه منطقه‌ای از جهان بوده اختلاف نظرهایی وجود دارد اما اکثر محققان بر این عقیده‌اند که بیش از چهارده هزار سال پیش برنج به صورت خودرو در شرق آسیا و افریقا رشد می‌کرده است. اما اسناد باستان‌شناسی درباره‌ی اولین کاشت برنج نشان می‌دهد نخستین بار حدود ۹ هزار سال پیش برنج در کشور چین و در منطقه‌ای به نام دره‌ی یانگ تسه شناسایی شده و به صورت یک محصول کشاورزی تبدیل شده است و یا به اصطلاح اهلی شده است. با وجود آنکه کاشت برنج در بسیاری از کشورهای جهان صورت می‌گیرد اما همچنان کشورهای هند و چین بزرگ‌ترین تولیدکنندگان برنج در کل جهان هستند. البته ۶۰ درصد مصرف کنندگان برنج نیز در قاره‌ی آسیا هستند.

اینکه اولین بار کی و در چه مکانی برنج به ایران وارد شده است مشخص نیست اما شواهد حکایت از آن دارد که از دوران هخامنشی به طور قطع برنج در ایران کشت شده است. آن زمان برنج بیشتر در ایالت‌های خراسان و مازندران پرورش داده می‌شد اما در این دوره گیلان نقشی در تولید و کاشت برنج نداشته است.

در مورد شروع کاشت برنج در گیلان نقل قول‌های متعددی وجود دارد. مسعود پورهادی نویسنده کتاب فرهنگ خوراک مردم گیلان در مورد کاشت برنج در گیلان به تفصیل سخن گفته است. وی در این کتاب زمان شروع کاشت برنج در گیلان را در دوره‌ی ساسانی می‌داند. طبق گفته‌ی این کتاب در زمان پادشاهی انوشیروان ساسانی برزویه‌ی طبیب برنج را از هندوستان به گیلان آورده است. البته کشت و پیدایش برنج به طور فراگیر تا اواخر دوره ساسانی به طول انجامید زیرا تا پیش از آن مردم گیلان با شکار و پرورش دام گذران امور می‌کردند.^۲

□ ضرورت و اهمیت جهش تولید برنج در کشور

برنج در ایران جایگاه ویژه‌ای در بین غلات دارد و تقریباً قوت غالب اکثر ایرانیان است. برنج همراه با گندم مهم‌ترین غله تامین‌کننده کالری مردم به شمار می‌آید و به رغم سطح زیرکشت کم آن نسبت به گندم سهم مهمی در تامین امنیت غذایی کشور دارد. لذا با توجه به سهم قابل ملاحظه برنج در سبد غذایی خانوار ایرانی، برنامه‌ریزی و حمایت از تولید این محصول راهبردی در کشور در قالب برنامه‌های عملیاتی افزایش تولید امری ضروری و اجتناب‌ناپذیر است.

□ میزان و وضعیت تولید برنج در جهان

بر اساس آخرین آمار منتشر شده از سوی سازمان خواربار جهانی (FAO) سطح زیر کشت جهانی برنج ۱۶۷ میلیون هکتار و تولید برنج سفید نیز حدود ۵۱۶ میلیون تن بوده است، تقریباً ۹۰ درصد از برنج دنیا در آسیا تولید و مصرف می‌شود و حدود ۸ درصد از تولید برنج همه ساله در چرخه تجارت جهانی قرار می‌گیرد.

کشورهای چین، هند و اندونزی به ترتیب با ۲۷، ۲۲ و ۴ درصد بزرگ‌ترین تولید کنندگان برنج محسوب می‌شوند. کشورهای مانند مصر، استرالیا، آمریکا، اروگوئه و چین با عملکرد بین ۱۰-۷ تن بیش‌ترین تولید در واحد سطح را داشته، ضمن آنکه پنج کشور اول صادر کننده برنج در دنیا به ترتیب هند، تایلند، ویتنام، پاکستان و آمریکا هستند.

□ سطح زیرکشت و تولید برنج در کشور

در کشور تقریباً ۱۱۹ استان شامل گیلان، مازندران، خوزستان، گلستان، فارس، اصفهان، لرستان، کهگیلویه و بویر احمد، آذربایجان شرقی، زنجان، اردبیل، ایلام، قزوین، چهارمحال و بختیاری، خراسان رضوی، خراسان شمالی، سیستان و بلوچستان، کرمانشاه و آذربایجان غربی تولیدکننده برنج هستند.

^۱ - <https://daneshyari.com/isi/articles/rice>

^۲ - <http://khoshbakht-food.com/history-rice>

میانگین سطح زیر کشت برنج کشور در سه سال ۹۵، ۹۶ و ۹۷ حدود ۶۰۵ هزار هکتار بوده که ۷۰ درصد آن در استان‌های گیلان و مازندران (حدود ۴۲۷ هزار هکتار) متمرکز است و میانگین تولید شلتوک در سه سال یاد شده، ۳ میلیون و ۷۷ هزار تن و میزان تولید برنج سفید ۲ میلیون تن بوده است.

در جدول شماره ۱ برآورد میزان سطح زیر کشت و تولید محصول برنج (شلتوک) کشور از سال ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۷ و در جدول شماره ۲ برآورد سطح و تولید محصول برنج استان‌ها در سال زراعی ۱۳۹۷-۱۳۹۸ با توجه به آمارنامه سالانه وزارت جهاد کشاورزی ارائه شده است.

جدول شماره ۱- برآورد سطح زیر کشت و تولید محصول برنج (شلتوک) کشور از سال ۱۳۹۷-۱۳۹۳

سال زراعی	میزان سطح زیر کشت (هکتار)	میزان تولید کشور (تن)
۱۳۹۲-۱۳۹۳	۵۳۹/۰۹۱	۲/۳۴۷/۲۹۱
۱۳۹۳-۱۳۹۴	۵۲۹/۹۶۷	۲/۳۴۷/۷۰۱
۱۳۹۴-۱۳۹۵	۵۹۶/۰۳۵	۲/۹۲۱/۰۴۶
۱۳۹۵-۱۳۹۶	۵۹۷/۵۰۳	۳/۲۰۶/۰۶۱
۱۳۹۶-۱۳۹۷	۶۲۲/۹۹۱	۳/۱۰۶/۳۰۸
۱۳۹۷-۱۳۹۸	۹۰۰/۲۱۲	۴/۴۲۲/۳۱۹

جدول شماره ۲ برآورد سطح و تولید محصول برنج استان‌ها در سال زراعی ۱۳۹۷-۱۳۹۸

برآورد سطح، تولید و عملکرد برنج در سال ۹۸-۱۳۹۷

واحد: هکتار / تن اکیلوگرم در هکتار

نام استان	سطح		تولید		عملکرد	
	آبی	جمع	آبی	جمع	آبی	دیبه
کل کشور	۹۰۰,۲۲۲	۹۰۰,۲۲۲	۴,۳۲۲,۳۱۹	۴,۳۲۲,۳۱۹	۴,۹۲۳,۵	*
آذربایجان شرقی	۵۵۶۳	۵۵۶۳	۲۴,۳۶۵	۲۴,۳۶۵	۴,۲۰۰,۰	*
آذربایجان غربی	۲۰	۲۰	۱۰۰	۱۰۰	۵,۰۰۰,۰	*
اردبیل	۲,۳۶۵	۲,۳۶۵	۴,۳۹۸	۴,۳۹۸	۱,۸۱۷,۳	*
اصفهان	۶,۷۸۹	۶,۷۸۹	۳۹,۱۱۳	۳۹,۱۱۳	۵,۷۶۰,۸	*
البرز	*	*	*	*	*	*
ایلام	۵,۲۸۷	۵,۲۸۷	۲۵,۳۸۸	۲۵,۳۸۸	۳,۸۲۰,۹	*
بوشهر	*	*	*	*	*	*
تهران	*	*	*	*	*	*
جنوب کرمان	*	*	*	*	*	*
چهارمحال و بختیاری	۳,۱۵۰	۳,۱۵۰	۱۱,۰۲۵	۱۱,۰۲۵	۳,۵۰۰,۰	*
خراسان جنوبی	*	*	*	*	*	*
خراسان رضوی	۲,۱۰۰	۲,۱۰۰	۴,۹۳۳	۴,۹۳۳	۲,۳۵۲,۹	*
خراسان شمالی	۷۷۰	۷۷۰	۳,۳۱۳	۳,۳۱۳	۳,۳۰۲,۶	*
خوزستان	۲۰۵,۸۵۸	۲۰۵,۸۵۸	۷۹۹,۰۰۰	۷۹۹,۰۰۰	۲,۸۸۸,۳	*
زنجان	۲,۸۵۰	۲,۸۵۰	۱۱,۳۰۰	۱۱,۳۰۰	۳,۰۰۰,۰	*
سمنان	*	*	*	*	*	*
سیستان و بلوچستان	۶۱۰	۶۱۰	۲,۳۸۵	۲,۳۸۵	۳,۷۳۵,۹	*
فارس	۲۶,۳۳۱	۲۶,۳۳۱	۱۳۳,۱۵۵	۱۳۳,۱۵۵	۵,۰۷۳,۸	*
قزوین	۳,۶۵۰	۳,۶۵۰	۱۶,۰۰۰	۱۶,۰۰۰	۳,۳۸۳,۶	*
قم	*	*	*	*	*	*
کردستان	*	*	*	*	*	*
کرمان	*	*	*	*	*	*
کرمانشاه	۲,۰۵۶	۲,۰۵۶	۱۳,۳۸۸	۱۳,۳۸۸	۶,۹۹۸,۱	*
کهگیلویه و بویراحمد	۳,۷۲۲	۳,۷۲۲	۲۸,۹۳۴	۲۸,۹۳۴	۶,۱۰۰,۳	*
گلستان	۱۱۸,۷۵۳	۱۱۸,۷۵۳	۶۸۲,۸۱۹	۶۸۲,۸۱۹	۵,۷۳۹,۹	*
گیلان	۲۲۸,۰۲۳	۲۲۸,۰۲۳	۱,۱۵۶,۲۹۹	۱,۱۵۶,۲۹۹	۵,۰۷۱,۲	*
لرستان	۹,۰۲۳	۹,۰۲۳	۳۶,۶۲۶	۳۶,۶۲۶	۳,۰۵۳,۶	*
مازندران	۲۷۲,۱۶۱	۲۷۲,۱۶۱	۱,۳۲۸,۷۶۹	۱,۳۲۸,۷۶۹	۵,۳۳۲,۷	*
مرکزی	*	*	*	*	*	*
هرمزگان	*	*	*	*	*	*
همدان	*	*	*	*	*	*
یزد	*	*	*	*	*	*

در سال گذشته پس از بارش‌های قابل توجه (۳۷ درصد بیشتر از میانگین بلندمدت) و سیل حادث شده در اسفند ۹۷ و فروردین ماه ۹۸ به ویژه در استان‌های گلستان و خوزستان و البته وفور منابع آب سبب شد تا سطح زیر کشت برنج کشور به طور بی‌سابقه‌ای به میزان ۲۳۰ هزار هکتار افزایش یافته و با رشد ۳۸ درصدی جمعاً به ۸۳۴ هزار هکتار برسد. حدود ۹۰ درصد این افزایش سطح در استان‌های گلستان و خوزستان رخ داد به گونه‌ای که سطح کشت برنج در استان گلستان از حدود ۶۰ هزار هکتار به ۱۱۹ هزار هکتار و در خوزستان نیز از ۵۷ هزار هکتار به ۲۵۰ هزار هکتار افزایش یافت. سطح زیر کشت برنج از ۶۰۵ هزار هکتار با رشدی ۳۸ درصدی به ۸۳۴ هزار هکتار افزایش و به تبع آن نیز تولید شلتوک از ۳ میلیون و ۷۷ هزار تن به چهار میلیون و ۵۱۸ هزار تومان افزایش یافت. بدین ترتیب با احتساب حداقل ۶۵ درصد ضریب استحصال برنج، تولید برنج کشور معادل ۲ میلیون و ۹۰۰ هزار تن بوده است.

□ میزان تولید و سطح زیر کشت برنج در سال زراعی جاری

در سال جاری پیش بینی سطح زیر کشت برنج حدود ۷۳۰ هزار هکتار با تولید برنج سفید حدود دو میلیون و پانصد هزار تن می باشد.

□ نهاده های تولید و دسترسی کشاورزان

در سال جاری حدود ۲۲۵۹ تن بذور گواهی شده انواع ارقام برنج با قیمت یارانه ای بین کشاورزان توزیع گردید. تاکنون در مجموع ۱۵۳ هزار تن انواع کودهای شیمیایی برای زراعت این محصول تهیه شده است. با اضافه شدن ۱۸۳۱ دستگاه ماشین های نشاکار که عموماً از محل تسهیلات بانکی پیش بینی شده، تدارک دیده شده بود در مجموع ۹۸۳۸ تعداد نشاکار برنج عملیات نشاکاری را در سطح ۲۷۰۹۷۹ هزار هکتار انجام دادند. سطح کشت مکانیزه با ۳۴ درصد رشد از ۲۱۲ هزار هکتار در سال قبل به ۲۸۵ هزار هکتار افزایش یافته است.

□ وضعیت و قیمت خرید تضمینی برنج کشور

قیمت تضمینی برنج با احتساب ۱۰ درصد شکستگی در گروه اول (خزر و...) ۶۱۱۲۰ ریال، گروه دوم (سفیدرود و...) ۵۳۶۵۸ ریال و گروه سوم (ندا و نعمت و...) ۴۳۸۱۲ ریال در سال ۹۸ تعیین شده است. لکن به دلیل بالا بودن قیمت برنج در بازار نیازی به ورود دولت و خرید تضمینی نمی باشد.

□ میزان واردات و مصرف داخلی برنج کشور

میزان واردات در سال ۱۳۹۸ بالغ بر ۱۶۴۵ هزار تن و مصرف داخلی کشور با احتساب سرانه مصرف ۳۵ کیلوگرم حدود ۳ میلیون تن است.

□ موانع و چالش های جهش تولید برنج در کشور

محدودیت و شرایط سخت اقلیمی ایران از جمله قرار گرفتن در کمربند خشکی جهان، قلت بارندگی، کثرت تبخیر نسبت به میانگین جهانی (بارش کشور یک سوم بارندگی جهان و تبخیر ۲/۲ برابر) و محدودیت منابع تولید به ویژه منابع آبی که امروزه مهم ترین چالش در زمینه تولید محصولات زراعی از جمله برنج است. خرد بودن قطعات کشاورزی از جمله دیگر موانع توسعه مکانیزاسیون و تولید می باشد.

□ برنامه ها و سیاست های وزارت جهاد کشاورزی برای توسعه و جهش تولید برنج در کشور

- ❖ تمرکز کشت با رویکرد افزایش بهره وری در دو استان شمالی و حمایت کشت از سایر مناطق با اجرای روش خشکه کاری با مصرف حداکثر ۷۰۰۰ مترمکعب آب در هکتار در قالب الگوی کشت
- ❖ افزایش درجه مکانیزاسیون به ویژه در نشاکاری
- ❖ افزایش ضریب نفوذ استفاده از ارقام پرمحصول با تولید و توزیع بذور ارقام مربوط بین زارعین
- ❖ ارتقای مدیریت تغذیه گیاهی
- ❖ کاهش ضایعات در مراحل مختلف کاشت، داشت و برداشت
- ❖ توسعه اجرای طرح تجهیز، تسطیح و نوسازی اراضی

□ راهکارهای جهش تولید برنج در کشور

- ۱- ارتقای مدیریت مزرعه از طریق: ساماندهی تولید و فرآوری بذور برنج و استفاده از ارقام پرمحصول و پوشش بذر اصلاح شده
- ۲- ارتقای مکانیزاسیون کاشت (توسعه کشت نشایی)، داشت و برداشت

- ۳- تغذیه متعادل گیاهی
- ۴- تسطیح، تجهیز و نوسازی اراضی شالیزاری
- ۵- برنامه‌های مطالعات و تحقیقات کاربردی
- ۶- برنامه‌های آموزشی - ترویجی
- ۷- اصلاح، نوسازی و بهسازی واحدهای شالیکوبی
- ۸- حمایت از کاشت ارقام پرمحصول

□ سطح مکانیزاسیون کشت برنج در کشور

افزایش هزینه‌های تولید برنج از دغدغه‌های تولید این محصول در ایران است. بنابراین، توسعه مکانیزاسیون کشت برنج به منظور کاهش هزینه‌های تولید آن، یک ضرورت است. نظام کشت غرقابی و شرایط دشوار اجرای عملیات زراعی در شالیزارها، کشت برنج را کارگربر، پرهزینه و انرژی بر ساخته است. محدودیت دسترسی به نیروی کار کافی و سرعت کم اجرای عملیات زراعی در روش سنتی از مسائل بسیار مهم به شمار می‌روند. مکانیزاسیون کشاورزی همواره به عنوان عاملی در جهت پایداری و توسعه تولید برنج در ایران مورد توجه وزارت جهاد کشاورزی بوده است.

استفاده از مکانیزاسیون در کاشت و برداشت برنج نه تنها بهره‌وری را افزایش می‌دهد بلکه در حفظ سلامتی کشاورزان و رعایت نکات بهداشتی در پیشگیری از ویروس کرونا مؤثر است.

سرمایه گذاری بی‌سابقه طی پنج سال اخیر در زمینه مکانیزاسیون برنج موجب شده که کشت مکانیزه به محدوده ۵۰ تا ۶۰ درصد برسد، ضمن آنکه برای سال جاری پیش بینی می‌شود که سطح زیر کشت مکانیزه به محدوده ۷۰ درصد ارتقا یابد. وزارت جهاد در نظر دارد که تا پایان برنامه ششم تمامی مراحل کشت برنج در شالیزارها را مکانیزه کند چرا که در کشت سنتی به سبب بالا بودن هزینه‌های کاشت، داشت و برداشت امکان رقابت در بازار وجود ندارد؛ این درحالی است که توسعه مکانیزاسیون کاهش ضایعات و هزینه‌های تولید را در بر دارد.

□ میزان استفاده از فن آوری و شرکت‌های دانش بنیان

سالانه بخشی از بودجه وزارت جهاد کشاورزی صرف مراکز تحقیقاتی و پژوهشی می‌شود. در این میان، مراکز تحقیقاتی انواع غله‌ها مانند برنج سهم بیشتری از این بودجه‌های پژوهشی را برای افزایش سطح کیفی محصولات و کشف و معرفی رقم‌های بهتر به خود اختصاص می‌دهند.

کلید اقدامات فنی با استفاده از یافته‌های تحقیقاتی و فن آورانه بوده است و ادامه خواهد داشت که بدون افزایش سطح کشت برنج از طریق روش‌های فن آورانه با ارتقای بهره‌وری و عملکرد در هکتار، جهش تولید هدف گذاری شده است. در این طرح برای توسعه سریع تر آن تامین امکانات کافی پیش بینی شده است.

□ جمع بندی

برنج را می‌توان قدیمی‌ترین گیاه خوراکی و مهم‌ترین منبع تغذیه مردم جهان بعد از گندم دانست. این گیاه با قدمتی ۱۴ هزار ساله مسیر طولانی را طی نموده تا به شکل کنونی‌اش برسد. همچنین تاریخچه‌ی برنج در ایران نیز حداقل عمری دو هزار ساله دارد و از دیرباز این غلات مورد توجه ایرانیان بوده است. عمده برنج کشور در استان‌های شمالی یعنی گیلان، مازندران و گلستان کشت و تولید می‌شود، شالیکاری در ۱۶ استان دیگر نیز رواج دارد که استان‌های خوزستان، اصفهان و فارس قطب جنوبی تولید برنج کشور هستند.

عمده واردات برنج را بخش خصوصی انجام می‌دهد و مقداری از واردات برنج در دست شرکت بازرگانی دولتی است که بر اساس تولید سال گذشته بخشی از واردات برنج برای تأمین ذخایر راهبردی استفاده خواهد شد. البته برنج تولید داخل به ویژه برنج تولیدی استان‌های شمالی کشور به لحاظ کیفیت و کمیت بسیار مطلوب است. برنج ایرانی با عطر و بوی خاص

خود، از دیگر برنج های دنیا متمایز است. با وجود انواع برنج، مانند برنج هندی، برنج پاکستانی و برنج تایلندی در کشور ایران، کماکان برنج ایرانی به دلیل طعم و عطر خوب و خاص خود و همچنین به دلیل خوش پخت بودن برنج ایرانی، در ایران طرفداران زیادی دارد. بر اساس آمار رسمی مرکز آمار، سرانه مصرف برنج هر نفر، ۳۵ کیلوگرم است و بر اساس نیاز جمعیت ۸۳ میلیونی کشور، تولید دو میلیون و ۹۰۰ هزار تن برنج، کافی است و نیازی آنچنانی به واردات برنج وجود ندارد.